

ÉÉN I&D-PROFESSIONAL, VEEL BEROEPEN

Rondetafel tijdens Inforum 2010

Guy DELSAUT

Hoofdredacteur van de *Bladen voor documentatie*, Belgische Vereniging voor Documentatie (ABD-BVD)

Vertaald door Dominique J.B. VANPÉE

Indien u deze tekst leest, is er veel kans dat u een informatie- en documentatieprofessional bent. Misschien definieert u zich anders. "Bibliothecaris", "documentalist", "knowledge manager", "archivaris",... zoveel termen als er verschillende beroepen zijn die slechts één enkele en zelfde professional vormen.

De laatste jaren heeft de evolutie der technologieën onze beroepen getroffen. Maar heeft ze op éénzelfde manier de professionelen van de openbare bibliotheken beïnvloed als diegenen uit een informatiebewakingsdienst van een privé-firma? Zijn onze beroepen de laatste jaren nader tot elkaar gegroeid of hebben integendeel de realiteiten van het terrein waarin elkeen zijn/haar beroep uitoefent deze juist van elkaar verwijderd?

Dit was het thema van de rondetafel die plaatsgreep tijdens Inforum 2010 op 29 april laatstleden in de Koninklijke Bibliotheek van België te Brussel. Voor een ruim opgekomen publiek hebben zes personaliteiten uit de informatie- en documentatiewereld – elk een beroep vertegenwoordigend – hun standpunten gegeven over hetgeen hen samenbrengt en wat hen scheidt, alsook hetgeen hun als professional beïnvloed heeft en hun visie op de toekomst.

Op het podium bevonden zich:

- Voor de universiteitsbibliotheken Katrien Bergé, Directrice van de bibliothèque universitaire Moretus Plantin (Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix) te Namen;
- Voor de openbare bibliotheken, Stéphane Dessicy, Directeur van bibliotheeknetwerk

van Schaarbeek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;

- Voor de privé-archieven, Marie-Laurence Dubois, Coordinatrice van het centre de documentation en het centre d'archives privées d'étopia te Namen;
- Voor de bedrijfsdocumentatiecentra, Philippe Van Espen, Verantwoordelijke documentatie bij Vivaqua te Brussel;
- Voor de onderzoeksbureaus, Marjan Grootveld, Senior Adviseur en Onderzoeker bij Zenc te Den Haag;
- Voor de informatiebewakingsbureaus, Philippe Laurent, Coordinateur van *ÉchosDoc* te Brussel.

De discussie werd in goede banen geleid door Vincent Maes, Voorzitter van BVD.

Perceptie van de beroepen

Tijdens de voorbereiding van de rondetafel werden de zes intervenanten uitgenodigd om woorden te kiezen die hun perceptie van de verschillende beroepen benoemden. Elk om beurt zullen de deelnemers reageren op de gegeven woorden voor het eigen beroep.

Universiteitsbibliotheken

Katrien Bergé opent de discussie door te reageren op de volgende kwalificaties/bepalende woorden:

- Pluridisciplinariteit
- Promotor van Open Access
- Encyclopedisch
- Onderzoek
- Segmentatie

- Thematische specialisatie
- Gecentraliseerde kennis
- Onderwerpsexpertise
- Vorming
- Verdeling

Voor haar is het meest belangrijke in de universiteitsbibliotheek de opleiding, niet enkel in de strategie van het documentaire onderzoek maar ook met betrekking tot de kritische geest. Indien zij de pluridisciplinariteit even belangrijk inschat, meldt zij hierbij dat dit niet enkel eigen is aan de universiteitsbibliotheeken daar deze haar delen met de openbare bibliotheken. Vanuit haar persoonlijke ervaring voegt ze hieraan toe dat de functie van het opzoeken van informatie meestal beperkt is daar de verschillende departementen in de faculteiten reeds deze behoefte afdekken en hierdoor aan de bibliotheek de rol van beheerder en terbeschikkingsteller van documentaire bronnen laten.

Openbare bibliotheken

Op zijn beurt reageert Stéphane Dessicy op de woordenlijst die zijn beroep schijnt te kwalificeren:

- Convivialiteit
- Mediakennis
- Toegankelijkheid
- Burgerschap
- Groot publiek
- Algemene cultuur
- Pluridisciplinaire kennis

Volgens hem geeft tegenwoordig het woord "burgerschap" het best de rol van de openbare bibliotheken weer. Naast de technologische mutaties bestaat er een echte verandering van de maatschappij. De bibliotheken hebben daardoor de rol van fabrieken van "beschaafde mensen". Zij worden de laatste plaatsen waar verbindingen gewoven worden tussen personen uit verschillende culturen, leeftijdscategoriën en/of sociale milieus. Stéphane Dessicy evocert tevens de samenwerking met de lagere scholen waar kinderen vanaf jonge leeftijd bijgebracht wordt om "goed/juist te denken". Hen wordt een smaak om te lezen en een kritische geest bijgebracht met de hulp van de openbare bibliotheken. En indien *Google* een concurrent is van de bibliotheken merkt hij een duidelijke terugkeer naar het boek op die een synthetische informatie (op)levert in tegenstelling tot de zoekmotor.

Privé-archievencentra

Voor de privé-archievencentra becommentariëert Marie-Laurence Dubois de verschillende opgegeven bepalende woorden:

- Diversiteit
- Uitdieping/ grondige bestudering van kennis
- Conservering
- Digitalisering
- Valorisatie
- Speciale technische competenties
- Maaswerk/Vermazing (netwerk per specialiteit)
- Verdeling (terbeschikkingstelling)

De archieven – dikwijls beschouwd als "oud papier" – laten volgens haar een terugkeer in de context toe van de informatie, een uitdieping van de kennis. Het beheer van deze archieven doet tevens beroep op technische competenties, onontbeerlijk om een conservering toe te laten en veilig te stellen op lange termijn voor de verschillende documenttypes. Zij laat daardoor een samenwerking met andere beroepen toe zoals informatici. Belangrijk is volgens Laurence Dubois om te mogen buiten de muren komen van het archief of documentatiecentrum en een geest van delen van kennis binnen de organisatie te creëren.

Bedrijfsdocumentatiecentra

Philippe Van Espen was op zijn beurt uitgenodigd om zijn ervaring in een bedrijfsdocumentatiecentrum te delen. Voor zijn sector hebben de intervenanten volgende bepalende woorden opgegeven:

- Weer werkzaam maken
- Economische intelligentie
- Marktpositie
- Organisatie
- Opzoekingen / Onderzoeken
- Diensten / Service
- Diepgaande thematische specialisatie
- Coaching
- Integratie met het instituut
- Onderschatting

Hij deelt ons voornamelijk vanuit zijn ervaring bij Vivaqua mee dat zowel de externe informatie als de interne archieven beheert. Volgens hem heeft de technologie een veel grotere interactie toegelaten. Elkeen kan tegenwoordig reageren op de artikels van het persoverzicht of op een ontvangen brief. Informaticamiddelen werden zodanig ontplooid

dat ze de dwang van het fysiek van elkaar verwijderd zijn van medewerkers die verspreid waren op verscheidene sites stukmaakten. Vorming en opleidingen dienen natuurlijk georganiseerd te worden. Hij legt de nadruk tevens op het volgen van de wetgeving, reden waarom het personeel tevens gevormd/opgeleid werd om het *Belgisch Staatsblad* te interpreteren.

Onderzoeksbureaus

Marjan Grootveld reageert op de voor haar opgegeven kwalificaties betreffende onderzoeksbureaus:

- Betrouwbaarheid / Bedrijfszekerheid
- Analyses
- Diepgaande technische competenties
- Kwalitatief en kwantitatief onderzoek
- Externalisering

Zij stelt zich zelf voor als een commerciële die de openbare diensten helpt om het leven van de burgers te vergemakkelijken dankzij een reeks elektronische diensten zoals bijvoorbeeld door inschrijving in een gemeente of i.v.m. een aanvraag voor een bewonerskaart. Zij levert kwantitatieve gegevens en stelt benchmarks tussen gemeentes voor.

Informatiebewakingsbureaus

Philippe Laurent sluit de reactie van de rondetafel af over de perceptie van de verschillende beroepen door te reageren voor zijn eigen domein op de woorden die door de verschillende intervenanten opgegeven waren als bepalend ervoor:

- Doeltreffendheid
- Cliëntenprofielen
- Actualiteit
- Concurrentie
- On the spot
- Zin tot synthese
- Informatienetwerk per sector
- Hulp bij positionering
- "Aware"
- Geïnformeerde beslissing

Voor hem is het belangrijkste zeker de zin tot synthese maar tevens is de pro-activiteit eveneens determinerend. Zowel een kennis van de sector als van de gebruikers is noodzakelijk voor de informatiebewaking. Zij dient te anticiperen op de behoeften die nog niet werden uitgedrukt door de gebruikers.

Dematerialisatie en beroep

Philippe Laurent legt zijn gezichtspunt uit over de evolutie van de beroepen en de I&D-professional. Voor hem waren de beroepen van bibliothecarissen en documentalisten duidelijk verschillend professionals. De komst van de informatica en de dematerialisatie van de documenten hebben de beroepen samengebracht in een "professie" van "information scientists" daar hun preoccupaties nader tot elkaar gekomen zijn.

Dezelfde dematerialisatie heeft de documentatiebeheerders veranderd in "informémediateur". Voor Katrien Bergé heeft dit fenomeen in tegenstelling daarmee niet de rol van beheerder weggenomen. Het beheer is zelfs zwaarder geworden.

Specificiteiten van de beroepen

Het nader tot elkaar komen van de beroepen vertaalt zich ook door een uitbreiding van de competenties volgens Marie-Laurence Dubois. Zij voelt zich om beurt informatiebewaker, beheerder,... zelfs als ze ervan uitgaat dat er nog dikwijls concurrentie bestaat tussen archivarissen en documentalisten.

Voor Stéphane Dessicy bestaat de voornaamste evolutie hieruit dat hij de gebruiker centraal plaatste in onze bekommernissen en niet langer het document. Deze relatie met de anderen is zeer belangrijk geworden in de I&D-beroepen. Volgens hem is wat de verschillende beroepen scheidt het publiek dat men voor ogen heeft. De benaderingen zijn verschillend daar men zich tot een ander publiek richt.

De evolutie van de beroepen heeft tevens enkele twijfels doen rijzen aangaande hun toekomst. Wat de openbare bibliotheken betreft, zijn er de Londense "Idea Stores" – een soort van bibliotheken die open zijn zeven op zeven dagen in de commerciële centra en die niet geleid worden door bibliothecarissen. Zij veroorzaken angst doordat men de identiteit van de bibliothecarissen opgegeten ziet door andere beroepen.

Deze angstsituatie heeft ook tien jaar geleden bestaan bij de documentalisten herinnert Marie-

Laurence Dubois zich ten tijde van het verschijnen van het internet maar ook van de kennisbeheerders en de informatiebewakers die niet uit de documentatiewereld kwamen.

Voor Philippe Laurent zal het samenkomen van onze beroepen leiden tot een vormings- of opleidingsprobleem dat binnen enkele jaren naar een herspecialisering zal leiden in onze beroepen. Zijn voorstelling van zaken wordt bijgetreden door iemand uit het publiek, Jean-Émile Humblet, oud-voorzitter van de BVD, die de band met de toegenomen specialisatie aanbrengt zoals die er reeds is in de rechten of de geneeskunde.

Informatie vs. document

Is ook de omgang met het document niet duidelijk veranderd? Philippe Laurent onderstreept dat wij niet langer meesters zijn en dat we het beheer ervan overgelaten hebben aan anderen.

Maar is een bron van informatie nog wel degelijk een document? Stéphane Dessicy herinnert ons dat men naast documenten ook een persoon kan vermelden. De openbare bibliotheek wordt hierdoor een soort van portaal, intermediair tussen gebruiker en informatie.

Philippe Van Espen brengt het belang van levenscyclus van een document aan. Wanneer werd het aangemaakt? Wanneer dient het vernietigd te worden? Dit aspect van de conservering is tevens een van de bezorgdheden van Katrien Bergé die de klemtoon legt op de noodzaak van continue toegang en de duurzaamheid van documenten.

Vanuit het publiek legt Dominique Vanpée (Antigifcentrum) de klemtoon op het feit dat men de redenering dient uit te breiden en dat men objecten in de musea tevens als vectors van informatie dient te beschouwen. Ofschoon Katrien Bergé sceptisch is, neemt Marjan Grootveld deel aan een tentoonstelling in Breda die objecten als dragers van informatie hergroepeert.

Competenties die van elders komen

En wat is er van het knowledge management? Vanuit het publiek herinnert Guy Delcol (Haute-École de Namur) dat KM tot doel heeft diegene die weet aan diegene die niet weet opnieuw te verbinden. Dit objectief is voor hem het ultieme doel van de documentalist. Het KM is nochtans lange tijd slecht ontvangen door de informatieprofessionals, zonder twijfel doordat het voornamelijk aangebracht werd door personen extern aan ons beroep. Philippe Laurent doet opmerken dat de grenzen van ons beroep zich steeds meer openen en dat daardoor het noodzakelijk is om de gegeven vorming aan I&D-professionals te verbreden.

Vorming van duizendpoten

In de zaal legt Isabelle Somville-Cornet, coordinatrice van de "Baccalauréat en bibliothéconomie et documentation" aan de Haute-École de Namur, de toenemende moeilijkheid uit om toekomstige professionals te vormen die steeds meer dienen polyvalent te zijn en bijna "hommes-orchestres" worden. Inderdaad dienen zij heden bekwaamheden te verwerven in communicatie en animatie maar tevens kennis van instellingen, etc. te kennen. De studenten zijn hierdoor op een algemene basis opgeleid die dient aangevuld met specialisaties, jammer genoeg zelden voorkomend in België en weinig gesubsidieerd door de Staat.

Het probleem van disciplinekennis komt ook duidelijk naar voren uit het debat. Het is trouwens een vraag die reeds enkele jaren bestaat: dient een documentalist voor alles een specialist van het kennisdomein te zijn dat hij behandelt of een specialist te zijn op het vlak van de middelen en documentaire technieken? Een goede samenwerking in een pluridisciplinaire ploeg is zeker een goede oplossing daar men de dag van vandaag niet alles kan weten en competent zijn in alles.

En wat binnen 10 of 15 jaar?

Om de tafelronde te besluiten vroeg Vincent Maes aan elke genodigde hun visie te geven wat de evolutie betreft van de I&D-professional in de volgende 10 à 15 jaren.

Philippe Van Espen ziet een amplificatie van het informatica-aspect met een toenemende dematerialisatie. Hiermee zullen zich in de nabije toekomst een hele reeks mensen verrijken.

Van haar kant denkt Marjan Grootveld dat onze sociale competenties zich zullen ontwikkelen. De communicatie en het partnership zullen steeds belangrijker worden in de pluridisciplinaire equipes.

Ons beroep is in constante evolutie benadrukt Marie-Laurence Dubois en het zal blijven bestaan. Deze constante evolutie is trouwens misschien wel de charme van onze beroepen.

Philippe Laurent ziet een spannende toekomst. Twee grote evoluties zullen zeker komende jaren het I&D-professionals landschap door elkaar schudden: het e-book en de semantische informatie.

Meer pessimistisch denkt Katrien Bergé dat het administratief werk zal toenemen met het verplichte beheer van de licenties in het bijzonder.

Uiteindelijk is er Stéphane Dessicy die zich minder verontrust voelt door de technologische evolutie dan door deze van de maatschappij die aan sociale cohesie verliest. De rol van bibliothecaris gaat sterk naar een gemeenschappelijk werk met de onderwijzenden en met de sociale werkers.

Conclusie

Deze rondetafel heeft zowel de kans geboden aan de vertegenwoordigers van elk beroep als aan het publiek zich uit te drukken over de evolutie en de toekomst van de I&D-professionals. De discussies konden vervolgd worden bij de afscheidsdruk en zullen zeker in de toekomst verder gezet worden tussen de betrokken partijen.